

Asia

EHDOTUS EUROOPAN UNIOIN RAJANYLITYSTIETOJÄRJESTELMÄSTÄ JA SCHENGENIN RAJASÄÄNNÖSTÖN MUUTTAMISESTA (ÄLYKKÄÄT RAJAT)

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi asetusehdotuksen 6.4.2016. Ehdotusta on käsitelty neuvoston Rajatyöryhmän kokouksissa huhtikuusta 2016 alkaen sekä maahanmuutto-, raja- ja turvapaikka-asioiden strategisessa komiteassa 3.6.2016 ja 25.10.2016. Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 13.-14.10.2016 kuultiin katsaus ehdotuksen käsittelyvaiheesta. Neuvoston yleisnäkemyksessä trilogineuvottelujen lähtökohdaksi muodostettaneen oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 9.12.2016.

Asetusehdotuksen käsittelyssä Suomi on saanut tekstiin useita Suomen kannan mukaisia parannuksia. Neuvoston nykyisestä kompromissitekstistä puuttuu Suomen tärkeiksi näkemistä asioista rajanylitystietojärjestelmän (EES) tietojen ehdotettua viittä vuotta olennaisesti lyhyempi säilytysaika ja nimenomainen kieltä tietojen luovuttamisesta kolmansille maille. Suomi on pitänyt näitä neuvotteluissa tärkeinä, saamatta kuitenkaan tukea miltään muulta jäsenvaltiolta tai neuvoston oikeudelliselta yksiköltä.

Euroopan parlamentin esittelijän raporttiluonnos valmistunee joulukuussa. Euroopan parlamentissa on esitetty Suomen linjan suuntaisia ajatuksia muun muassa tietojen säilytysaikaan.

Suomen kanta

Suomi osallistuu aktiivisesti EES:ää koskeviin neuvotteluihin. EES-järjestelmä on yksi keskeisistä sisäministeriön hallinnonalan EU-prioriteettihankkeista. Suomi on jo tähän mennessä saavuttanut neuvotteluissa pääosan keskeisistä tavoitteistaan. Näitä ovat mahdollisuus kansallisiin rekisteröityjen matkustajien (RTP) ohjelmiin, RTP:n lisääminen EES:n toiminnallisuudeksi, erillisten RTP-kaistojen käyttämisen mahdollistaminen sekä biometriikan käytön joustavoittaminen rajatarkastuksissa siten, että kasvokuvaa ja sormenjälkiä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti. Neuvoston kompromissitekstissä todetaan komission esitystä selkeämmin jokaisen oikeudesta hakea muutosta toimivaltaiselta viranomaiselta ja tuomioistuimelta, jos henkilön tarkastusoikeutta tai virheen oikaisua ja tiedon poistamista koskeva pyyntö on hylätty.

Suomen ensisijaisena tavoitteena neuvotteluissa on edelleen nimenomainen kieltä tietojen luovuttamisesta kolmansille maille. Neuvoston kompromissiteksti sisältää luovuttamiskiellon, mutta tästä pääsäännöstä on tehty tarkkaan rajattuja poikkeuksia

tiettyjen intressien turvaamiseksi, erityisesti terrorismin ja muun vakavan rikollisuuden torjumiseksi.

Suomi tavoittelee neuvotteluissa yhä EES:n tietojen ehdotettua viittä vuotta olennaisesti lyhyempää säilytysaikaa. Suomi pyrkii myös jatkossa siihen, että asetuksen uudelleentarkastelulausekkeeseen sisällytettäisiin nimenomainen maininta säilytysajan uudelleentarkastelusta.

Suomi on esittänyt rekisteröityjen matkustajien rajanylitysten helpottamista manuaalisissa rajatarkastuksissa. Jos Suomen ehdotus ei saa riittävää kannatusta neuvostossa kun neuvoston yleisnäkemyks hyväksytään, ei EES:n kautta saada edistettyä rajatarkastusten turvallisuuden ja sujuvuuden kaksoistavoitetta. Suomi ehdotti, että rekisteröityjen matkustajien rajanylityksiä tulisi nopeuttaa mahdollistamalla biometriikan teknisen verifiointin korvaaminen passin sirulta ja matkustajan EES-tiedostosta rajatarkastajan näytölle otetun kasvokuvan visuaalisella verifiointilla. Tämä mahdollistaisi rajatarkastusten sujuvuuden edistämisen turvallisuuden tasoa vaarantamatta erityisesti autokaistoilla tapahtuvissa tarkastuksissa. Rekisteröityjen matkustajien rajanylityksiä nopeuttavien elementtien puuttuminen voi aiheuttaa ruuhkia ja rajatarkastushenkilöstön lisäresurssien tarvetta etenkin itäliikenteen kääntyessä kasvuun.

Suomi jatkaa vaikuttamista, jotta neuvottelutuloksessa huomioitaisiin Suomelle tärkeät erityiskysymykset. Suomen kokonaisuus huomioiden Suomi voi tukea neuvoston yleisnäkemyksiä. Lopullisen kantansa asetukseen Suomi esittää trilogineuvottelujen jälkeen, kun neuvosto hyväksyy asetusehdotuksen.

Pääasiallinen sisältö

Komission alkuperäisen asetusehdotuksen sisältöä on selvitetty U-kirjelmässä (U 22/2016 vp).

Komission esitykseen neuvoston työryhmäkäsittelyn aikana tehdyt keskeisimmät muutokset:

- lisättiin kansallinen rekisteröityjen matkustajien ohjelma (RTP) EES:n toiminnallisuudeksi
- lisättiin mahdollisuus erillisten RTP-kaistojen käyttämiseen
- joustavoitettiin biometriikan käyttöä rajatarkastuksissa siten, että kasvokuvaa ja sormenjalkia voidaan käyttää vaihtoehtoisesti
- tekstiä on selvennetty siten, että asetuksessa säädetään selkeästi jokaisen oikeudesta hakea muutosta toimivaltaiselta viranomaiselta ja tuomioistuimelta, jos hänen tarkastusoikeutta tai virheen oikaisua tai tiedon poistamista koskeva pyyntönsä on hylätty
- lisättiin mahdollisuus luovuttaa tietoja kolmansille maille tietyissä poikkeuksellisissa hätätapauksissa, kun tarkoituksena on torjua terrorismia tai muuta vakavaa rikollisuutta

Puheenjohtajan kompromissitekstiin mukaan, tietojen luovuttaminen kolmansille maille olisi mahdollista poikkeuksellisissa hätätapauksissa kun tarkoituksena on torjua terrorismia tai muuta vakavaa rikollisuutta sekä liittyen kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseen.

Puheenjohtajan kompromissitekstissä EES:n tietojen säilytysaika olisi komission ehdotuksen mukaisesti viisi vuotta.

Taloudellisten seikkojen tarkempi arviointi ei ole vielä mahdollista. On kuitenkin todennäköistä, että huomattava osa tarvittavien teknisten laitteiden rahoituksesta voidaan kattaa ainakin osaksi EU-rahoituksella (sisäisen turvallisuuden rahastot).

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 77 artiklan 2 kohdan b ja d alakohdat

SEUT 87 artiklan 2 kohdan a alakohta

SEUT 88 artiklan 2 kohdan a alakohta

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin vastuuvaliokunta on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE), jossa esittelijäksi on nimetty De Mera (EPP). Esittelijän mietintöluonnos valmistunee joulukuussa ja mietintö on tarkoitus hyväksyä LIBE-valiokunnassa tammikuussa 2017.

Lausunnon antaa BUDG eli budjettiasioiden valiokunta.

Kansallinen valmistelu

U-jatkokirjettä on käsitelty kirjallisessa menettelyssä maahanmuutto-, turvapaikka- ja kotouttamisasiat –jaostossa (EU 6) 15.-18.11.2016 sekä kirjallisessa menettelyssä oikeus- ja sisäasiat –jaostossa (EU 7) 15.-18.11.2016.

Eduskuntakäsittely

U 22/2016 vp sekä PeVL 28/2016 vp, HaVL 22/2016 vp.

Perustusvaliokunta on lausunnossaan katsonut, että perus- ja ihmisoikeuksista sekä niiden asian kannalta merkityksellisestä tuomioistuinkäytännöstä seuraa, että säilytysajan on syytä olla olennaisesti esitettyä lyhyempi. Lisäksi olisi syytä vielä arvioida mahdollisuuksia porrastaa tietojen säilytysaikaa suhteessa siihen hyötyyn, joka tiedoilla voi olla hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Valiokunnan mielestä tämä arvio on tehtävä ennen kaikkea henkilötietojen käsittelyn pääasiallisen käyttötarkoituksen näkökulmasta. Valiokunta huomauttaa myös, että mitä pidemmäksi tietojen säilytysaika muodostuu, sitä olennaisempaa on huolehtia tietoturvasta, tietojen käytön valvonnasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta. Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että sääntelyyn on myös syytä sisällyttää nimenomainen kielto tietojen luovuttamisesta kolmansille maille (ks. myös PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 14/2009 vp).

Lisäksi asia on ollut suuressa valiokunnassa esillä 7.10.2016 osana oikeus- ja sisäasioiden neuvostoon valmistautumista, mitä varten valiokunnalle on toimitettu 3.10.2016 päivätty perusmuistio.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetusehdotuksen suhdetta Suomen lainsäädäntöön on selvitetty U-kirjelmässä.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 26 ja 34 kohtien mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat ulkomaalaislainsäädäntöä ja Rajavartiolaitosta.

Taloudelliset vaikutukset

Asetusehdotuksen taloudellisia vaikutuksia on selvitetty U-kirjelmässä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Euroopan unionin tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan (12562/16 FRONT 353 VISA 294 COMIX 610) kiinnittänyt huomiota vuoden 2013 ehdotukseen verrattuna pidempään tietojen säilytysaikaan.

Asiakirjat

13962/16 LIMITE FRONT 421 VISA 348 CODEC 1575 COMIX 720
13963/16 LIMITE FRONT 422 VISA 349 CODEC 1576 COMIX 721
13963/16 ADD 1 LIMITE FRONT 422 VISA 349 CODEC 1576 COMIX 721
(Puheenjohtajamaan 10.11.2016 tekemät ehdotukset)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Mika Rytönen, SM/RVLE, p. 0295 421131
Jaana Heikkinen, SM/RVLE, p. 0295 421603
Mikko Simola, SM/RVLE, p. 0295 421133
Päivi Pietarinen, VNK, p. 0295 160 354

EUTORI-tunnus

EU/2016/0851, EU/2016/0852

Liitteet

Viite

Asiasanat	rajavalvonta, oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	OM, SM, UM
Tiedoksi	EUE, PLM, STM, TEM, TULLI, VM, VNK
